

Grunden til at Brasiliansk Musik ikke er Jazz

research, udsagn og analyse

JESPER HEDEGAARD

pianist, komponist og producer

Engageret i at researche og spille

Brasiliansk Musik siden 1976

Bosat 10 år i Brasilien som musiker

Har bragt mere end 100 brasilianske musikere til Danmark

Det står alle frit for at spille musik, man skal bare ikke kalde en mango for et æble!

Afgrænsning

Denne tekst forholder sig specifikt til Bossa Nova og Brasiliansk Instrumentalmusik (MIB), som opstod samtidig med Bossa Nova. Jazz defineres i bredt spektrum af amerikansk jazz herunder Swing, Cool Jazz, Bebop etc.

Introduktion

I nutidig kontekst betragtes Bossa Nova i det meste af verden som en fusion af Samba og Jazz. I Wikipedia¹ står der i kategorien Bossa Nova: "Oprindelig Genrer: Samba, Jazz" og "En lyrisk fusion af Samba og Jazz". På JazzStandards.com² fremgår: "En fusion af melodien og rytmen i samba og samba-canção med harmonisk ordforråd af amerikanske standarder, og fornemmelsen af cool jazz".

I næsten alle encyklopædier anses Bossa Nova for at være en fusion mellem Samba og Jazz. Anmeldere og journalister i Europa, USA og Brasilien og endda musikere beskriver Brasiliansk Musik på samme måde: Bossa Jazz, Samba Jazz og Brasiliansk Jazz.

Dette giver anledning til forundring fordi Brasiliansk Musik ikke er Jazz og Jazz ikke er Samba. Det er misinformation, der af forskellige årsager er blevet introduceret og betragtet som korrekt.

Hvorfor er dette vigtigt?

Af samme grund som det var vigtigt at bevise, at jorden ikke er flad: Viden, økonomi og marked samt geopolitisk kulturel magt.

¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Bossa_nova

² <http://JazzStandards.com> „den første og eneste kilde til centraliseret information om de sange, der ofte spilles af jazzmusikere“

Oprindelsen af rytme, improvisation og harmoni

Genrerne Jazz og Brasiliansk Musik er ligesom fjerne fætre med fælles forfædre fra Afrika og Europa. I løbet af de sidste 500 år i den koloniale sammenhæng, er der foregået en parallel musikalsk udvikling i USA og Brasilien, uden interaktion. Traditionen for improvisation og altererede akkorder er omfattende i begge lande, på hver sin måde.

Det betyder, at Brasilien ikke var en kulturel sub-koloni af USA, og at USA ikke har monopol på improvisation og altererede akkorder.

I hele kolonitiden blev der kommercialiseret 12 millioner slaver i det amerikanske kontinent, heraf 4 millioner i Brasilien og mindre end 500.000 i Nordamerika. Det er sikkert at sige, at de afrikanske rødder er meget stærkere i Brasilien og eksistensen af improvisation og rytme er derfor mere fremstående og rig. Desuden var briterne i Nordamerika mere rigide og bestemte i undertrykkelsen af afrikanske kulturelle udtryk end portugiserne i Brasilien.

Af disse grunde er den afrikanske arv i danse, rytmer, kulturelle udtryksformer og levevis stærkere i Brasilien. Den første kulturelle udtryksform i Brasilien og Nordamerika var "Sang med kald og svar", fordi, det er en afrikansk tradition, der den i dag i dag praktiseres i de afrikanske kontinent.

Slaverne fik lov til at synge under det hårde arbejde i plantagerne, fordi de derved genererede større resultat.

Ifølge Chuim³ "I Nordamerika blev slagttøj forbudt, fordi det blev forbundet med ondskab. I Brasilien var brugen af slagttøj udbredt og blev en del af musikhistorien og den afro-brasilianske religion. Herigennem fremkommer udviklingen af vokalmusik i Nordamerika og den perkussive musik i Brasilien, som det ses gennem århundreder".

³ Luiz Chuim de Siqueira, musiker, underviser, researcher

Udviklingen af den rytmiske musik i Brasilien og Nordamerika

Århundrede / årti	Nordamerika	Brasilien
16	Sang med kald og svar	Sang med kald og svar
17		Batuque, Jongo
18	Negro spirituals	Lundu, Chula
19	Blues, Ragtime, Brass-band	Chiquinha Gonzaga, Orquestra de salão, Ernesto Nazaré Choro, Samba de Roda
1910	Dixieland	Samba Carioca, Eduardo das Neves, Clementino de Oliveira, Mário Pinheiro
1920	New Orleans Jazz, Charleston	Ismael Silva, Cartola, Pixinguinha
1930	Swing, Duke Ellington, Count Basie	Noel Rosa, Samba-canção
1940	Bebop, Charley Parker, Dizzy Gillespie	Ary Barroso Carmen Miranda, Gafieira
1950	Cool Jazz, Miles, Coltrane, Kind of blue	Bossa Nova
1960	Bill Evans, Free Jazz, Ornette Coleman	Samba Novo, MIB (Brasiliansk Instrumentalmusik)

Samtidig var tilstedeværelsen og udøvelsen af klassisk musik lige stærk i Brasilien og Nordamerika. I Brasilien var den portugisiske viola det første instrument som indarbejdedes i slavernes musik. På baggrund af brugen af afrikanske strengeinstrumenter som kora fra Senegal, var det et indlysende valg.

Dette kommer til udtryk i Lundu i det 17. århundrede i Chula i det 18. århundrede og Samba de Roda i det 19. århundrede i området Reconcavo i staten Bahia.

Snart efter blev brugen af guitar, blæseinstrumenter, violin, kontrabas og klaver en del af dagligdagen i Brasilien eksempelvis i salonorkestre i det 19. århundrede.

Brugen af altererede akkorder i Brasilien opstod derved og er spredt og modnet, især gennem Choro i begyndelsen af det 20. århundrede. Ernesto Nazareth, Radames Gnattali og Heitor Villa-Lobos var nøglefigurerne i transformation og implementering af altererede akkorder i Brasilien. Det vil sige før Bossa Nova opstod, havde Brasilien allerede udviklet en tradition for, at bruge altererede akkorder på egen unikke måde.

Sammenligning af Bossa Nova og Jazz

- De fælles træk af europæisk oprindelse: Tolv-tone-skala, harmonisk system, klassiske instrumenter og instrumentering.
- De fælles træk af afrikansk oprindelse: Rytme og improvisation.

Kendetegn som adskiller Bossa Nova og Jazz:

Akkorder, improvisation, taktart, underdeling (rytme, frasering, synkoper) melodier

Naturligvis vil det gå galt for de musikere der tror, at de kan spille alt, bare fordi de kan læste noder. Jazz, Brasiliansk Musik kræver indlevelse for at spille. Kun dem, som har fanget den kulturelle ånd og frem for alt har indarbejdet rytmen, vil være i stand til at spille Jazz eller Bossa Nova med passende karakteristika.

Af samme grund vil mange danske jazzstuderende, der vælger at bo i New York i "The Village" efter få år komme tilbage og spille bedre Jazz.

Genrer	Taktart	Underdeling	Rytme	Melodi	Improvisering	Akkorder
Bossa Nova	2/4	Fjerdeledele med underdeling af sekstendeledele	Samba	På de udvidede toner i akkorden	Frasering fra Choro	Altererede akkorder med substitueret bastoner (choro)
Jazz	4/4	Fjerdeledele med underdeling af trioler	Shuffle	På tonika, terts og kvint	Jazzfrasering (bebop)	Altererede akkorder med walking bass

Ifølge Nelson Motta⁴ "Første gang jeg hørte Stan Getz og Charlie Byrd spille bossa nova, med al respekt, mente jeg, det gjorde vi alle, at de ville blive nødt til at spise en masse bønner for, at nå syntesen, elegancen og frem for alt den feeling som Tom Jobim og João Gilberto havde. "Ifølge Maria Lucia Cruz Suzigans afhandling (MLCS)⁵: "Stan Getz var ude af stand til at forstå ånden i Bossa Nova".

En interessant fortælling fra indspilning med Stan Getz⁶: Indspilningen Getz/Gilberto fandt sted mellem den 18. og 19. marts 1963 i USA. På pladen med Byrd, havde saxofonisten Stan Getz indspillet Samba de uma Nota Só, grimt snublende i melodien. João Gilberto og Tom Jobim spillede sangen for at vise ham, hvordan det skulle spilles, men Getz kunne stadig ikke forstå det. "Tom, fortæl denne gringo han er et kvaj," siger João. Stan, João siger, at hans drøm altid har været at indspille med dig," sagde Tom Jobim, i fri oversættelse. "Sjovt, at dømmen efter tonefaldet, synes det ikke, at være det han siger", bemærkede Getz.

Amilton Godoy⁷ fortæller i et interview, hvordan og hvorfor skalaer anvendes forskelligt i Jazz og Brasiliansk Musik baseret på oprindelse. "Dette er vores rigdom. Det må vi ikke miste".

Stan Getz & Charlie Byrd - Jazz Samba

Desværre er pladerne Stan Getz & Charlie Byrd samt Getz/Gilberto, stadig den vigtigste reference for Bossa Nova i verden.

Udgivet af Verve Records den 20. april 1962 var Jazz Samba det første album af bossa-nova sange på den amerikanske jazzscene. Det var den egentlige begyndelse af bossa-nova feberen i USA. Det var en kæmpe kommerciel succes, på toppen af hitlisterne og over 1 million solgte plader.

I dette tilfælde indikerer udtrykket "Jazz Samba", at der er tale om en fusion af Jazz og Samba. I virkeligheden er det bossa-nova sange som spilles i en jazz-version i shuffle-rytme.

Shuffle er en amerikansk rytme i 4/4 der på grund af et simpelt matematisk forhold, intet har med Samba at gøre: Shuffle har en underdeling af trioler, hvilket betyder, at hver fjerdedel er opdelt i tre rytmiske impulser. I 4/4 takt er det lig med 12 underdelinger.

Samba er 2/4 takt og har underdeling af lige sekstendeledele, hvilket betyder, at hver fjerdedel er opdelt i 4 rytmiske impulser. I 4/4 takt er det lig med 8 underafdelinger.

⁴ Noites Tropicais, Nelson Motta, forfatter og journalist

⁵ http://www.teses.usp.br/teses/disponiveis/8/8138/tde-14032013-100444/publico/2011_MariaLuciaCruzSuzigan_VCorr.pdf

⁶ <http://musicapoesiabrasileira.blogspot.dk/2008/04/getz-e-gilberto-se-estranharam-em.html>

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=DCZ047-SkVA>

Det betyder, at i 4/4 takt er afstanden mellem hver rytmisk underdeling i shuffle en tolvtedel, mens det i Samba er en ottendedel. Følelsen der opstår, når Samba spilles i shuffle-rytme, er som at løbe snublende ned ad en trappe med for små trappetrin. Dette er en grundlæggende forklaring.

Med mere musikteoretisk detalje kan vi se, at accenter og synkoperinger i Jazz og Samba ligger forskellige steder, og tonerne i skalaen anvendes i forskellige positioner. For eksempel spiller jazz-basister for det meste samba i 4/4 med overliggende kvint på tre-slaget. Dette er et fremmedelement i den brasilianske Samba, hvor to-slaget i 2/4 er tungt. Brasilianske bassister spiller ofte med underliggende kvint på to-slaget fordi det giver naturlig vægt uden at accentuere. Charlie Byrds guitar-akkompagnement kendetegnes ved anslåede akkorder på et-slag og mellem to og tre-slag hvilket er typiske elementer i Jazz.

Det er en skam, at shuffle-rytmen har forledt forståelsen af de grundlæggende elementer i Samba og Bossa Nova blandt jazzmusikere i verden, et fænomen, som i Brasilien kaldes "Samba de Gringo". Jazzmusikere har svært ved at distancere sig fra shuffle. De forstår ikke, at Bossa Nova og Samba er 2/4.

Det bliver værre endnu: Bogen med hundredvis af sange "Real Book", som er verdens jazzmusikers "bibel" – med mange bossa novaer – er baseret på de samme optagelser af Stan Getz & Charlie Byrd med alle bossa-sangene noteret forkert: I 4/4, forkerte akkorder, forkert rytme, og som om det ikke var nok mangler der 4 takter (takt 37-40) i Desafinado⁸. Det er pinligt! Sammenlign med den korrekte node⁹.

Jeg har set mange kendte jazzmusikere spille bossa nova ud fra Real Book. En berømt trio i Danmark spillede Desafinado i årevis manglende 4 takter.

8 <http://www.guitarcats.com/realbook-jazz-standards/desafinado>

9 <http://www.superpartituras.com.br/Partituras/Download/desafinado-v-2>

Når der ankom nogle musikere, der spillede korrekt Bossa Nova, antog folk lige frem, at der var noget galt. I dag bliver folk overraskede, hvilket er meget bedre. En kvinde sagde begejstret "wahuu, jeg vidste ikke, at brasiliansk musik kunne være sådan, jeg kendte kun til Stan Getz."

Kun få gider opsøge korrekte oplysninger om Brasilien. Frank Sinatra vidste ikke engang, hvordan man udtaler navnet på Antonio Carlos Jobim. I Danmarks Radio har man i 30 år udtalt Jobims navn „Robim“ med „j“ som på spansk og „Cobac**a**bana“ med „o“, i stedet for Cobac**a**bana, og mange danskere er overrasket over at erfare, at man taler portugisisk i Brasilien. Så kan man forestille sig, hvordan viden om brasiliansk musik må være.

Det ville have været bedre, hvis Tom Jobim og João Gilberto havde lanceret den første Bossa Nova plade med global succes. Måske billedet på og forståelse af Bossa Nova ville have været nærmere virkeligheden.

Antônio Carlos Brasileiro de Almeida Jobim - Bossa Novaens fader

Jobim sagde om sig selv i interviewet i Channel Livre 1987¹⁰ "Jeg blev inspireret af impressionisterne, der var de revolutionære. Revolutionær er Tom Jobim. Ændre en hel struktur, hele visionen, alle akkorderne, ændre alle ting, påvirke hele verden, det er revolution".

Ifølge (MLC): "Hans viden om harmoni kom fra studier af værker af Bach, Chopin, Ravel, Villa-Lobos og specielt Debussy". Han indspillede sin første sang Incerteza i 1953, og Tereza da Praia i 1954. Denne sang repræsenterede allerede en vis lethed og mange elementer, som skulle vise sig, at kendetegne Bossa Novaens æstetik.

10 <https://www.youtube.com/watch?v=J8jr65wVA7k>

I sit arbejde lod han sig inspirere af Rios landskab, havets skønhed, floderne, blomsterne, regnskoven, fuglene og den brasilianske kvinde. Hans værk, den harmoniske kompleksitet, lethed, melodiernes og teksternes appetitvækkende underfundighed, var referencepunkter for komponister af brasiliansk populærmusik. Tom Jobim bragte klassisk musik til den populære sang (Bossa Nova).

Ifølge Tom Jobim: "Vi havde ikke adgang til Jazz". Tom nævner musiklærer Paulo Silva, med hvem han studerede, Radames Gnattali og Heitor Villa-Lobos som vigtige og indflydelsesrige for sin uddannelse.

Joao Gilberto - Den vigtigste Bossa Nova fortolker

Gilberto har revolutioneret konceptet og måden, at spille guitar og Samba på. Fortolkningen af Chega de Saudade (indspillet af João i 1958) overraskede alle. João havde en blød stemme, en subtil samba og var polyrytmisk overlegen. Han alene var som et orkester. Han markerede rytmen fra surdoen i samba med højre hånds tommelfinger i bastonerne, og rytmen fra tamburin i akkordernes toner med pegefingern, langemad og ringfinger (C7b9 = stor terts, lille septim og none).

Han sammensætter tonerne i akkorderne med den mindste afstand mellem dem. Det minder meget om den harmoniske tradition i Choro med substitueret bas fx på kvint i stedet for grundtone (C7/G). I melodien anvender han samba synkoper, og på imponerende vis distribuere han stavelser af teksten i denne sofistikerede rytme, nogle gange med forsinket melodi, nogle gange fremrykket.

Det er næsten umuligt, at adskille den Bossa Nova som opstod i slutningen af 50'erne fra Rios sydlige del, Ipanema og Cobacabana. Men forskeren Enrique Menezes¹¹ fra USP har fastslået i sit speciale: "I modsætning til hvad de fleste tror, er der meget mere Favela end Ipanema i Bossa Nova".

11 <http://revistagalileu.globo.com/Revista/Common/0,,EMI339677-17770,00-A+OR-IGEM+DA+BOSSA+NOVA+E+NO+MORRO+E+NAO+EM+ PANEMA+DEFENDE+PESQUISA-DOR.html>

Ifølge Nelson Motta¹² "Hans beherskelse af rytme og divisioner, hans synkoperede swing, sin tørre og præcise frasering, synkronicitet mellem stemme og guitar, alt i João's stringens og disciplin leder til dybden af Brasilien. Og det geniale. Jazzmusikerne var begejstrede for João, men han brød sig ikke meget om jazz".

Bossa Nova

Bossa Nova kommer fra Samba, Choro og den moderne harmonisering med altererede akkorder fra fransk impressionisme (Ravel, Debussy). Det er en brasiliansk essens af alt, hvad der er gået forud, og en konsekvens af det sociokulturelle øjeblik, hvor den opstod. Ordet bossa er et slangudtryk af fransk oprindelse „Bosse“, chef: Han har bossa for tennis, hun har bossa for musik, bossa for alt muligt, et særligt talent - noget der skiller sig ud.

Ifølge Chuim¹³ "Som jeg har lært det og fortsat gentager, Bossa Nova er en måde at spille Samba".

Ifølge Sérgio Cabral¹⁴ "Bossa Nova var kulminationen på en proces, der havde været i gang allerede siden 30'erne i brasiliansk musik, nemlig moderniseringen. Når man ser på Jobims arbejde, som er den vigtigste komponist af Bossa Nova, eller João Gilbertos måde at synge på, er det tydeligt, at dette intet har med Jazz at gøre. Jobim var påvirket af de franske impressionister, Debussy og Ravel, uden tvivl".

Bossa Nova betragtes som en milepæl i brasiliansk musikhistorie, der ændrede praksis, sammensætning og fortolkning af populærmusikken. En ny måde at synge, spille, komponere, en ny rytme, subtile beats på guitar, akkorder, dissonanser, sofistikerede musikalske arrangementer og en ny måde at fortolke samba.

Poesien tog også en anden form. "Teksterne var taberens: Farvel, jeg vil aldrig mere have dit kys, mit sidste ønske. Bossa Nova anlagde et bekræftende sprog.

12 Noites Tropicais, Nelson Motta

13 Luiz Chuim de Siqueira, musiker, underviser, researcher

14 <https://www.youtube.com/watch?v=qq6TsJkCDSc&feature=share>

Jeg ved, jeg vil elske dig, i hele mit liv vil jeg elske dig. Et positiv sprog“, ifølge Jobim i Channel Livre¹⁵ 1987.

Chega de Saudade - sangen der markerede begyndelsen på Bossa Nova - blev indspillet i 1958. Jobim sagde¹⁶ ”Bossa Nova var en brasiliansk ting. Chega de Saudade, har intet med Jazz at gøre“. I MLCS afhandlingens skriver hun „akkorderne i Chega de Saudade viser en harmonisk struktur, som ligner de traditionelle choro-gruppers form“.

I interviewet i bladet Qualis¹⁷ benægter Tom at bossa nova var et amerikaniseret fænomen: ”(Han griner) forestil dig ... forestil dig... Bossa Nova, to typiske latinske navne, typisk brasiliansk - Bossa og Nova. Det lykkedes dem at opfinde det modsatte, at det var et udenlandsk fænomen“.

På virkninger mellem USA og Brasilien

Bossa Nova har påvirket Jazz meget mere end Jazz har påvirket Bossa Nova.

Før Bossa Nova-tiden var der allerede en eksport af brasiliansk musik med stærk betydning i verden, som for eksempel Tico Tico no Fuba af Zequinha de Abreu, Na Baixa do Sapateiro og Aquarela do Brazil af Ari Barroso og Delicato af Valdir Azevedo. Carmen Miranda havde en markant indflydelse i USA og Europa. Den brasilianske musik påvirkede amerikanske orkestre og filmmusikken i Hollywood.

Da Bossa Novaen gjorde sit indtog, eksploderede den i verden. Blandt optagelser af udenlandske kunstnere kan nævnes: Jean Sablon - A Felicidade, Pierre Barouh - Água de Beber, Henri Salvador - Eu Sei que Vou te Amar, Dizzy Gillespie - Chega de Saudade, Gary Burton - Chega de Saudade, Gerry Mulligan - Samba de Uma Nota Só, Ella Fitzgerald - Desafinado, Sammy Davis Jr - Desafinado, Judy Garland - Insensatez, Errol Garner

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=J8jr65wVA7k>

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=J8jr65wVA7k>

¹⁷ http://www2.uol.com.br/tomjobim/textos_entrevistas_6.htm

- Garota de Ipanema, Pat Herve - Garota de Ipanema, Diana Krall - Este Seu Olhar, Oscar Peterson - Wave, Sarah Vaughan - Wave, Jane Monheit - Águas de Março, Stacey Kent - Águas de Março, Birgit Brüel - Águas de Março, Max Leth Kvartet - Samba de Uma Nota Só - Tony Bennett - Samba do Avião - Laura Fygi - Corcovado, og listen fortsætter med mange andre navne.

Tom Jobim¹⁸ sagde ”I dag siges det, at jeg var meget påvirket af Jazz, især af Cool Jazz. Det er ikke sandt. Tværtimod, hvis der er en indflydelse, så har Bossa Nova påvirket Jazz meget mere end Jazz har påvirket Bossa Nova. Og det kan let forklares, fordi Brasilien er et land rigt på temaer, emner og andre ting, som andre steder ikke har. Jeg mener ikke, at der ikke forekommer nogen indflydelse over hovedet. Alt har indflydelse, det eneste som ikke påvirkes er døde ting, eller er en sten, som kun påvirkes af hammeren. Alt som lever og er følsomt, påvirkes“.

Der er brasilianske musikere, som har studeret på Berklee College of Music. Naturligvis spillede de glimrende amerikansk musik da vendte de tilbage til Brasilien. Den amerikanske trommeslager Steve Gadd opfandt sin egen måde, at spille forenklet samba på - blandet med funk. Flere brasilianske trommeslagere kopierede eller blev inspireret af denne måde, som spredte sig, og afledte i et vidt omfang den brasilianske måde at spille trommer.

Ifølge Chuim¹⁹ ”Det er en af de ting, der forvirrer de uvidende, som tror hvad der kommer ude herfra altid er bedre. Jeg mener, at den største amerikanske indflydelse på brasiliansk musik er, at amerikanske musikere bliver kopieret af brasilianerne. De kommer her for at lære og fyrene her behandler dem som om de var konger. Pludselig tror de selv, at de har lært alt her, og vores folk bliver glade fordi de tror, de har gjort det godt. Således er der ingen som lærer noget om vores musik, og udlændingene udnytter deres fordele.

¹⁸ <http://www.premiodemusica.com.br/noticias/2334>

¹⁹ Luiz Chuim de Siqueira, musiker, underviser, researcher

Tilbage i deres land siger de, at de har studeret har med den og den, og spiller en masse i hele verden, og derefter køber brasilianerne deres Cd'er og tænker, at de lærer noget. Problemet er kulturelt. Når jeg siger kulturelt, mener jeg, at på mange måder tillægger brasilianere, ting som kommer udefra større værdi“.

Det begyndte med Stan Getz & Charlie Byrd. I 1961 havde den amerikanske regering sponsoreret en rundtur i Sydamerika med en gruppe af jazzmusikere - herunder Charlie Byrd. Da jazzguitaristen Charlie Byrd vendte tilbage til USA, bragte han en stak Bossa Nova albums med hjem. I New York viste han dem til Verve producent Creed Taylor, som så opfordrede den nyligt hvervede Stan Getz, til at lytte. Getz, som i første omgang var afvisende, indvilgede til sidst i, at indspille LP'en Jazz Samba.

Briliansk Instrumentalmusik (MIB)

Hvorfor kalde MIB for Samba-Jazz? For mig er det en gåde. Ifølge J.T. Meireles²⁰, blev udtrykket samba-jazz ikke brugt i 60'erne til, at beskrive den musik de spillede.

Jeg mødte MIB med gruppen Boa Nova i 1976 - en brasiliansk instrumental-gruppe, som jeg producerede med 21 koncerter i Danmark. Blandt andet deltog Chuim Luiz Siqueira, Ricardo Santos, Mozar Terra, Paulinho Trompet i gruppen – alle fra Edison Machados²¹ hold. Ingen af dem talte om Jazz til, at beskrive den musik, de spillede. I interview i Danmarks Radio sagde Paulinho Trompet og Ricardo Santos „Vi spiller Brasiliansk Instrumentalmusik baseret på traditionerne i Samba og Choro“.

MIB opstod samtidig med Bossa Nova i form af de berømte trioer fra 60'erne - Tamba Trio, Bossa Tres, Zimbo Trio, Trio Jongo, Sambalanço Trio og andre. Til at begynde med var repertoireet Bossa Nova, men snart begyndte de, at komponere nye sange, ligesom blæsere blev inddraget som for eksempel i Sexteto Bossa Rio, Edison Machado é Samba Novo e Meireles e Os Copa 5.

20 Saxofonist, komponist og kapelmester

21 Edison Machado, berømt trommeslager og stilskaber

De begyndte at spille alle rytmer - Samba, Choro, Samba-canção, Baião, Samba 6/8, ud fra den samme moderne konceptuelle linje med improvisation, hvor alle instrumenterne bidrager mere kreativt.

Musikerne på det tidspunkt var Tenório Junior, Sérgio Mendes, Cláudio Roditi, Raul de Souza, Otávio Bailly, Victor Manga, Pedro Paulo, Durval Ferreira, Luiz Carlos Vinhas, Dom Um Romão, J. T. Meirelles, Osmar Milito, Eumir Deodato, Edison Machado, Mauricio Einhorn, João Donato, Amilton Godoy, Luís Chaves, Rubinho, Barsotti, Dom Salvador, Sergio Barroso, Tião Neto, Luiz Eça, Bebeto Castilho, Hécio Milito, Milton Banana, Chico Batera, Wilson das Neves, Johnny Alf og mange andre.

Stedet var Beco das Garrafas i Copacabana. Ifølge Chuim²² ”Mellem 1961 og 1964 var det stedet, hvor der blev spillet den bedste brasilianske Instrumentalmusik nogen sinde“.

Ifølge Nelson Motta²³ ”Bossa Nova-musikerne fra Rio elskede Jazz, Cool Jazz, Chet Baker, Stan Getz, Dave Brubeck, Paul Desmond, Miles Davis, Bill Evans og Stan Kenton“.

Men mellem disse grupper og trioer har jeg aldrig hørt nogen af dem spille Jazz. Selveste Edison Machado²⁴ sendte sine musikere op i Favelaen for at studere Samba. Hvis han havde interesse i, at spille jazz, havde han sendt folkene til andre steder for at studere.

I dag som dengang spiller MIB-grupperne ikke altid kun Samba. Når de spiller Baião eller andre rytmer, hvordan passer det med samba-jazz? Genren findes ikke. Choro, Samba, MPB, Baião og Jazz er genrer. Det er samba-jazz ikke! Hvis det er noget, så er det en misvisende betegnelse for en spillestil, som indeholder andet og mere. Okay, de spiller også jazz, men i det tilfælde kalder de det for jazzmusik.

Luiz Chuim de Siqueira, musiker, underviser, researcher

23 Noites Tropicais, Nelson Motta, forfatter og journalist

24 Edison Machado, berømt trommeslager og stilskaber

Det er ikke det, jeg taler om. Det er en anden ting som bør kaldes „brasiliansk Jazz“ fordi det er amerikansk Jazz spillet af brasilianske musikere.

Jeg synes, det er ydmygende og nedværdigende, at kalde MIB for Brazilian Jazz eller Samba-jazz. Amerikanerne har intet monopol på altererede akkorder og improvisation, da dette er en del af den brasilianske kultur så vel som den amerikanske. I MIB hører jeg brasilianske rytmer, altererede akkorder i brasiliansk tradition, typiske brasilianske melodiske linjer, en brasiliansk måde at spille frit, en brasiliansk kreativitet. Hvorfor nedgøre sig for amerikanere, som er eksperter i Jazz, men intet ved om brasiliansk musik?

„Jazzkoncept“

I denne video²⁵ fra 2013 ses musikerne fra Zimbo Trio (Amilton Godoy, Pécio Sábia e Marinho Andreotti) tale om Jazz som et „musikalsk koncept“ som en sindstilstand. „Brasiliansk Jazz eksisterer og spilles af brasilianske musikere, og kan ikke spilles af amerikanske musikere. Jazz findes inden for brasiliansk musik i form af improvisation og skabelse“ siger de.

Her refererer de til et fænomen „en fri måde at spille på“. De taler ikke om jazzakkorder, Bebop fraser eller jazz melodier, men kun om „kreativitet“. Men hør nu. Det var ikke kun jazzmusikere der opfandt kreativitet i musikken. Dette er en afrikansk arv, der eksisterer i Brasilien såvel som i USA. Så det giver ingen mening, at bruge udtrykket i denne sammenhæng.

Amilton Godoy siger med stolthed i stemmen „Vi spiller Brasiliansk Musik. Det kan du se i alle 52 albums fra Zimbo Trio. Vi fortæller historien om Brasiliansk Musik“. Der er ingen grund til, at sige mere. Han har sagt det hele. Hvorfor inddrage Jazz i det? På den første plade indspillede Zimbo Trio Garota de Ipanema med Amilton Godoys arrangement. Han har sagt, at inspirationen til arrangementet kommer fra Villa-Lobos. Hvad har det med Jazz at gøre? Zimbo Trio er meget mere og noget helt andet end Jazz.

Okay, jeg tror, at de brasilianske musikere lyttede til amerikanernes trioer og tænkte: Vi kan spille brasiliansk musik i trio. Vi er også kreative. Vi gør det på vores måde. De lyttede til Jazz. Og hvad så? Jeg er sikker på, at amerikanerne også lyttede til Brasiliansk Musik, men ingen kalder af den grund Jazz for Amerikansk Samba.

Edison Machado skabte „samba på bekkenet“ fordi skindet på lilletrømpen revnede en gang i 1955. Han kopierede ikke amerikanerne. Derimod introducerede han den moderne måde at spille samba på trommesæt, som banede vejen for 60'ernes berømte trioer. Allerede i 1956-1957 indspillede han på denne måde Dancing Avenida med Copacabanas.

Med al respekt - og jeg er vild Zimbo Trio - mener jeg, at deres udsagn forvirrer mere end det præciserer. Det bidrager til paradokset af misinformation. Jeg har værdsat og studeret Zimbo Trio gennem årene, og jeg kan ikke finde noget jazzelement i deres musik.

Misinformation, årsager og konsekvenser

Kilder til misinformation:

1. Brasilianske musikere: Ifølge Tom Jobim (Kanal Livre 1987)²⁶ „Brasilianerne gjorde en meget stor indsats for, at Bossa Nova skulle være Jazz. En utrolig anstrengelse for at Bossa Nova skulle være 50% Jazz. Det som betød noget for dem var, at give Bossa Novaen til amerikanerne“.

2. Amerikanske musikere: Ifølge Jobim²⁷ „Når en amerikaner ser João Gilberto spille, siger han, det er jazz, kalder det latin jazz fordi det gynger, fordi det swinger, fordi han har „bossa“, forstår du? Det skaber forvirring hos mindre vidende musikere. Så tror de at João Gibertos swing har noget med jazz at gøre. Amerikanerne kalder alt som gynger for Jazz. Vi kunne så sige, at samba er den brasilianske jazz, fordi det også har den kreolske, den hvide, den afrikanske og den europæiske indflydelse.

25 <https://www.youtube.com/watch?v=QOrrxu9PNxo>

26 <https://www.youtube.com/watch?v=J8jr65wVA7k>

27 <https://Edison.facebook.com/MinhaBossaNova/posts/449780721710051>

Alle de elementer, der har frembragt jazz dér, har vi her. Det er bare det ved det, at her kaldes det Samba. Vores musik har intet med jazz at gøre“.

3. Den amerikanske mentalitet: Ifølge Jobim²⁸ “Fordi den amerikanske tankegang er begærlig, mener jeg, dér spiller de japansk sang, som de spiller mexicanske sang, som de spiller brasiliansk musik. Så når amerikaneren siger Cuban jazz, mener han cubansk musik. Han tillægger betydningen jazz. Så tænker den brasilianske anmelder at samba også er jazz, fordi amerikaneren skriver brasiliansk jazz. Så vil Tinhorão sige,, der kan du bare se, sagde jeg det ikke, det er amerikansk, det er brasiliansk Jazz“.

4. Amerikansk Show Business: Stærk kommerciel markedsførings mekanisme. Det er i det amerikanske markeds interesse at kalde Bossa Nova for Jazz, fordi amerikanerne således tager ejerskab. Det er nemmere at sælge, og det efterlader større profit er i deres hænder.

Til sammenligning bekymrer brasilianeren sig ikke om Show Business. Den brasilianske musiker vil hellere til stranden, leve i nuet, tænke på kærlighed og nyde livet. Amerikanerne opfandt show business og de er eksperter i det.

Da Girl from Ipanema blev indspillet med Stan Getz, gav udn at vide det Tom Jobim²⁹ rettighederne til pladeselskabet i USA i 56 år, som er det dobbelte af den normale periode på 28 år - den bedst sælgende sang i verden, undtaget Beatles. Ifølge Jobim fordi han talte dårligt engelsk, og presset var stort.

Årsager

1. Brazilianere i almindelighed har den opfattelse, at alt hvad der kommer udefra er bedre. Det som kommer fra Europa er chikt. Det ligge i kortene, at Bossa Nova bliver bedre og mere værdsat når det forbindes med Jazz.

2. Jazzmusikere bekymre sig generelt ikke om, at opnå korrekt viden om brasiliansk musik. De søger ikke kilden. Hvis det står i Real Book er det godt.

3. Når amerikanerne ser Pele og Bossa Nova og opdager de får baghjul, er det genererende. For at stoppe det, tager de hvad der ikke er deres, og sætter dårlig kvalitet i stedet. Et kommercielt produkt til masserne - dåse musik. I dag er det eneste der høres i det offentlig rum i fx Rio de Janeiro amerikansk dåse musik.

4. Den amerikanske kulturimperialisme har til formål opnå at geopolitisk og økonomisk dominans. USA har den største musik industri i verden, og deres musik høres i alle dele af kloden.

For USA³⁰ er det godt, at dominere den globale industri, da dette skaber en form for sympati der gør, at de fleste mennesker støtter amerikanerne.

Den amerikanske indflydelse begyndte, at nå hele verden på grund af kulturindustrien, Radio, musik, TV, magasiner, tegneserier samt film og det har også bidraget til at, engelsk er blev et universelt sprog.

I dag er engelsk det dominerende sprog i forretningsverden og de store industrier. Omkring 65% af oplysninger fra alle verdens medier er domineret af amerikanerne.

Laurindo Almeida³¹ har anført i sit speciale: „Siden Pixinguinha og frem til Tom Jobim er brasiliansk musik blevet karakteriseret af anmeldere, som værende påvirket af jazz. Men denne karakteristik er fuld af politisk ideologi (amerikansk imperialisme) og afspejler ikke de vigtige nyskabelser i moderne brasiliansk musik, især Bossa Nova“.

28 http://www2.uol.com.br/tomjobim/textos_entrevistas_6.htm

29 <https://www.youtube.com/watch?v=DoVAdtnxse4>

30 <https://historiacolegiado.wordpress.com/2012/05/30/a-influencia-cultural-dos-eua-no-brasil/>

31 http://livros.universia.com.br/?dl_name=Livros_Academicos/Laurindo_almeida.pdf.

Konsekvenser

1. De brasilianske musikere har mistet stoltheden over at spille brasiliansk musik. De har foræret tradition, arv og den brasilianske musikspecialitet til USA for ingenting.
2. Musikere og brasilianske komponister har mistet en enorm formue til den amerikanske show business.
3. For mange brasilianske journalister er misinformation blevet til information. Jobim sagde³² „Så tænker den brasilianske kritiker, at samba også er jazz fordi, amerikaneren har skrevet brasiliansk jazz”.
4. Kendskabet til brasiliansk musik generelt er meget dårligt. Misinformation om Brasiliansk Musik i verden er omfattende.
5. Brasilien er ved at miste, det der tilhører landandet, fordi man har glemt at sætte pris på sin egen kultur. Brasilien ved ikke at på alle kunstmråder, kan det sammenlignes med de bedste i verden.
6. Medierne i Brasilien præsenterer udelukkende lavkvalitet på musikområdet. Det nedbryder viden om brasiliansk musik og tradition, især blandt unge. Ifølge sangeren og guitaristen Joyce Moreno³³ „Brasiliansk musik er i fare for at forsvinde”.

Afrunding af termer

- Bossa Nova er brasiliansk med oprindelse i Samba, Choro og fransk impressionisme.
- Jazz er amerikansk med rødder i blues, Negro spirituals og fransk impressionisme

³² http://www2.uol.com.br/tomjobim/textos_entrevistas_6.htm

³³ <http://www.gazetadopovo.com.br/caderno-g/musica-brasileira-corre-o-risco-de-sumir-diz-joyce-moreno-0mb4ik2mtpah0dywho2artvp5>

- Fusion mellem Brasiliansk Musik og Jazz resulterer i noget nyt. For eksempel gør Pat Metheny, Esperanza Spalding, Keith Jarrett og Lars Jansson det virkelig godt med højt kunstnerisk kvalitet. Men det bliver til noget nyt, til deres helt eget udtryk.
- Brasiliansk Jazz er amerikansk Jazz spillet af brasilianske musikere.
- Samba de Gringo er Samba og Bossa Nova spillet af Jazzmusikere i Shuffle-rytme.

Kampen for brasiliansk musik i Brasilien

Gudskelov er der stadig mange gode musikere – ekstremt gode - i Brasilien som spiller noget fantastisk musik. De fortjener verdens anerkendelse. Det er dem, der rejser banneret for arven og fortsættelsen af Brasiliansk Musik som er på højde med den bedste i verden.

Problemet i Brasilien er ikke mangel på gode musikere, som findes i alle aldersgrupper. Problemet er mangel på plads og mulighed for at spille MIB og MPB.

Der er mangel på gode programmer om brasiliansk musik, som stort set kun præsenteres i TV Cultura. Mangel på publikum som savner dannelse, og som har glemt deres egen kultur. Mangel på undervisning i brasiliansk musik på folkeskolerne. Mangel på information og overflod af misinformation.

Ifølge Chuim³⁴ “Medierne begyndte dengang (1966) at sende et kommercielt amerikaniseret produkt i stort omfang”.

“På denne måde afledtes folks opmærksomhed for god musik. I slutningen af 60’erne var det slut Bossa Nova. Alt skulle være pop. Mediernes Indflydelsen var så stærk, at selv i den nordlige del af Rio hvor Sambaen var fremhærskende, var det sådan”. Bossa Nova blev gemt væk. Det var umuligt at arbejde uden at spille pop. Kun på nogle få steder i São Paulo var det muligt at spille Bossa Nova”.

³⁴ Luiz Chuim de Siqueira, musiker, underviser, researcher

Hvad er fremtiden for vores musik" (spurgte journalisten)? Edison Machado³⁵ svarede "Vi vil ende med, at importere musik, her er det ikke længere muligt, her tales kun om fodboldspillere, musikerne mister deres værdi, derfor forlader de fleste Brasilien".

